

LUUMÄEN KUNTA
ARVIOINTIKERTOMUS 2023
Tarkastuslautakunta

1. Tärkeimmät huomiot vuodelta 2023

Valtuusto oli kesäkuussa 2022 asettanut strategisiksi tavoitteiksi vuodelle 2023 tehdä Luumäki tunnetuksi laatimalla viestintä- ja matkailustrategia ja tuomalla koirateema näkyväksi. Matkailustrategia valmistui loppuvuodesta 2023, ja valtuusto hyväksyi sen helmikuussa 2024.

Muutosrohkeuden lisäämiseksi ja toiminnan uudistamiseksi strategiseksi tavoitteeksi asetettiin Kuntalaisfoorumi, kesäkohtaamiset, uutiskirje ja ”Muuttajan kummi”. Erilaisia kohtaamisia oli paljon, viestintää ja kuntalaisten vaikuttamismahdollisuuksia kehitettiin vuoden aikana, vaikka nämä strategiset tavoitteet eivät kaikki aivan sellaisinaan toteutuneetkaan, saatiin paljon hyviä uudistuksia aikaan, kuten uusittua kunnan verkkosivut. Kehittämistyötä tulee jatkaa tavoitteiden mukaisesti.

Palveluiden parantamiseksi eri kohderyhmissä asetettiin strategiseksi tavoitteeksi kunnan järjestämien/tukeman liikennöinnin laajentaminen. Uusia linja-autoyhteyksiä saatiinkin ja tietoliikenneyhteydetkin paranivat. Junaliikenteen saavutettavuuden parantamiseksi tehdään työtä.

Muihin vuoden 2023 konkreettisiin tavoitteisiin kuului mm. hallintosäännön uudistaminen. Uudistustyö vei odotettua enemmän aikaa ja uudistus onkin hyvä tehdä harkiten. Hyviä uutisia saatiin pellettitehtaan ja Osaajaverstaan käynnistyessä. Pieninä asioina kunnan kannalta ei voida myöskään pitää uuden hyvinvointiaseman rakentamisen käynnistymistä eikä myöskään Joukolan korjausta tai uuden lämpölaitoksen valmistumista, jotka kaikki lisäävät kuntalaisten viihtyvyyttä.

Vuonna 2023 Luumäellä syntyi yli 30 lasta. Syntyvyys hidasti kunnan väkiluvun laskua. Kunnasta muutti kuitenkin jälleen enemmän asukkaita pois kuin uusia asukkaita muutti kuntaan. Huoltosuhte heikkeni yhä, ja jo useampi kuin joka kolmas luumäkeläinen on yli 65-vuotias. Vain 37,5 % luumäkeläisistä on työllisiä. Heikon huoltosuhteen takia yritysten elinvoimaisuus on erityisen tärkeää koko kunnan talouden, vetovoiman ja pitovoiman kannalta.

Tarkastuslautakunta pyytää kunnanhallitusta ottamaan kantaa seuraaviin kysymyksiin siten, että vastaukset ovat valtuuston käsiteltävinä 31.12.2024 mennessä:

1. Kuntaan kaavoitetaan aurinkovoimaa ja tuulivoimaa. Energia-alan yritysten kanssa tehtävä yhteistyö on hyvin tärkeää kuntataloudelle. Vähintään yhtä tärkeää on Luumäellä toimivien yritysten tarpeiden huomioiminen ja elinvoiman vahvistaminen. Miten yrityselämän kanssa tehtävää yhteistyötä (ml. hankintatoimi) aiotaan edelleen kehittää, jotta yritykset voivat asettua ja toimia Luumäellä tuoden työpaikkoja ja verotuloja?

2. Huoltosuhte Luumäellä on yhä huonontunut. Väestönkasvua ja muuttoliikettä Luumäelle päin tarvitaan tulevina vuosina. Strategista tavoitetta

positiivisesta muuttoliikkeestä ei vuonna 2023 saavutettu. Miten varmistetaan perheiden viihtyvyys ja houkutellaan uusia asukkaita?

Kunnanhallitus on antanut valtuustolle edellisen vuoden arviointikertomuksen havaintoihin kohdistuvat selvitykset, jotka valtuusto on hyväksynyt kokouksessaan 11.12.2023.

2. Tarkastuslautakunta

2.1 Kokoonpano

Luumäen kunnan hallintosäännön mukaan tarkastuslautakuntaan kuuluu viisi jäsentä. Tarkastuslautakunnan varsinaisina jäseninä vuonna 2023 ovat toimineet Anni Simola (puheenjohtaja), Mari Obeng (varapuheenjohtaja), Johannes Pohjala, Aino Korhonen ja Seikku Kaita. Heidän varajäseninä ovat toimineet Joakim Wainonen, Kai Kaltto, Petra Hedenstam, Virpi Kosonen ja Sami Karvanen.

Tarkastuslautakunta oli vuonna 2021 valittu vain osaksi valtuuston toimikautta. Lautakunnan jäsenten ja varajäsenten toimikausi oli määrätty päättyväksi 2023. Kokouksessaan 13.11.23 kunnanvaltuusto päätti tarkastuslautakunnan kokoonpanoksi 1.1.2024 alkaen: Virpi Nurmilaukas (puheenjohtaja), Mari Obeng (varapuheenjohtaja), Johannes Pohjala, Seikku Kaita, Virpi Kosonen sekä heille henkilökohtaisiksi varajäseniksi Joakim Wainonen, Kai Kaltto, Petra Hedenstam, Sami Karvanen ja Suvi Vallentin.

Tilintarkastajana on toiminut JHT, KHT Ulla-Maija Tuomela (BDO Auditor Oy).

Uuden tarkastuslautakunnan kauden alettua jouduttiin toteamaan, ettei sille valittu puheenjohtaja ollut kuntalain 75 §:n mukaan vaalikelpoinen tarkastuslautakuntaan. Kun myös puheenjohtajan henkilökohtaiseksi varajäseneksi valittu jäsen on estynyt osallistumaan tarkastuslautakuntaan, on tarkastuslautakunta laatinut vuoden 2023 arviointikertomuksen vajaalukuisena.

2.2 Tehtävät

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Lautakunta arvioi myös toimintakertomusta ja sitä, miten strategiaa on onnistuttu toteuttamaan ja ovatko talousarvion tavoitteet strategian mukaisia. Tarkastuslautakunnan on lisäksi seurattava mm. tilintarkastajan tarkastussuunnitelman toteutumista sekä

tilintarkastajan tehtävien suorittamista ja sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista.

Tarkastuslautakunta on aiemmin laatimansa arviointisuunnitelman mukaisesti arvioinut vuoden 2023 osalta erityisesti hallintoa, elinkeinotoimea, sosiaali- ja terveystoimea, rakentamista, ympäristöä ja investointeja.

3. Valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden sekä strategian toteutumisen arviointi

Vuosi oli odotetusti alijäämäinen, mutta alijäämä jäi yli miljoona euroa ennakoitua pienemmäksi alle sataan tuhanteen euroon. Tulosta voitaneen pitää vähintään kohtuullisena ottaen huomioon vuoden haasteellisuus. Inflaatio nosti edelleen hintoja, ja työn hinta nousi bruttokansantuotteen kutistuessa. Samaan aikaan Luumäellä tehtiin suuria investointeja ja aloitettiin uusia rakennushankkeita.

Kunnan toiminnan ja talouden suunnittelussa pitää pyrkiä talouden tasapainoon, jotta kunnan tehtävien hoitaminen voidaan turvata. Tämän huomioiminen on haaste tuleville vuosille. Myös kuntakonsernin vuosikate on alle 80 % poistoista ja laskennallinen lainanhoitokate 0,17, mitkä luvut täyttävät kriisikunnan määritelmän. Aiempien hyvien vuosien johdosta kunnalla ei kuitenkaan vielä ole kattamatonta alijäämää.

3.1 Hallinto

Kunnanvaltuuston toiminnalliseksi tavoitteeksi vuodelle 2023 asetettu hallintosäntöuudistus ei valmistunut kaikilta osin. Vain välttämättömät muutokset hyväksyttiin ja muutoin uudistus palautettiin valmisteluun ja siirtyi seuraavalle vuodelle.

Päätöksenteon avoimuuden parantamiseksi asetettiin tavoitteeksi valtuuston kokousten striimaus kahdesti vuodessa. Tekninen valmius saatiin vuoden 2023 lopussa, joten tätä ei vielä päästy toteuttamaan käytännössä.

Kunnanhallitus asetti tavoitteeksi että vuonna 2023 Luumäen muuttoliike olisi positiivinen. Tavoite ei toteutunut, pois muuttaneita oli 32 henkilöä enemmän kuin kuntaan muuttaneita.

Yksi kunnanhallitukselle asetettu tavoite oli viihtyisä kunta niin asukkaille kuin kunnan henkilöstöllekin ja vetovoimainen matkailijoille. Asiakaspalaute on ollut pääosin positiivista.

Henkilöstön hyvinvointia kartoitettiin Voimavara-kyselyllä, jonka tulosten pohjalta tehtiin tarvittavia toimenpiteitä. Sairauspoissaolot olivat hiukan lisääntyneet edelliseen vuoteen verrattuna. Työhyvinvointiin ja työoloihin vaikuttamiseen on tärkeää panostaa jatkossakin. Työssä viihtyminen ja pysyvät työsuhteet luovat positiivisen kuvan Luumäen kunnasta työnantajana. Näin saadaan houkutelua avoimiin tehtäviin osaavia ja kelpoisuusvaatimukset täyttäviä hakijoita tulevina vuosina.

3.2 Elinkeinotoimi

Strategiassa on mainittu palveluiden ja infran kehittämisen yhteydessä mittareiksi yrittäjäbarometri, aloittaneiden ja lopettaneiden yritysten suhde, ja tietoliikenneyhteyksien kattavuuden parantaminen. Luumäen vetovoimaa on vuoden aikana kehitetty muun muassa laajentamalla valokuituverkon kattavuutta.

Pellettitehtaan käynnistyminen on luonut paikkakunnalle noin 20 uutta työpaikkaa.

Osaajaverstas -hanke tukee myös luumäkeläistä elinkeinoelämää tarjoamalla mahdollisuuden ammattikoulutukseen oppimalla Luumäellä luumäkeläisessä yrityksessä.

Lakisääteiset maaseutuelinkeinopalvelut Luumäki ostaa Etelä-Karjalan maaseututoimelta.

YLE uutisoi ingressissään 14. syyskuuta Etelä-Karjalasta "Työllisyyden ja liikevaihdon kehityksen näkymät ovat positiivisempia kuin koko maassa ja suurimmassa osassa lähialueista. Kannattavuuden ja investointien kuitenkin nähdään vähenevän". Kyseisessä artikkelissa ei kuitenkaan eritelty Luumäkeä.

Yrittäjien viimeisin kuntabarometri toteutettiin alkuvuodesta 2024. Siinä Luumäki on pienistä kunnista sijalla 93, arvosanalla 3, pienten kuntien keskiarvon ollessa 3,18. Etelä-karjalan kunnista Luumäki sijoittui toiseksi parhaaksi. Parannettavaa löytyy mm. kunnan hankintapolitiikasta, pienten yritysten huomioimisesta hankinnoissa sekä viestinnästä yrityksiä kohtaan.

Talouden toteutumisen kannalta elinkeinotoimi ei ole kovin mielenkiintoinen, koska pääosa kuluista on helposti budjetoitavaa viranhaltijatyötä. Tämän perusteella näyttää siltä, että budjetissa on pysytty hyvin ja strategiaa on toteutettu siltä osin kuin se on mahdollista.

3.3 Sosiaali- ja terveystoimi

Vuoden 2023 alkaessa tapahtui merkittävä muutos Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystoimen kuntayhtymän purkautuessa, ja sosiaali- ja terveystoimien siirryttyä kunnilta hyvinvointialueiden järjestettäväksi. Kunnan talouden kannalta muutos tarkoitti, että sote- ja pelastustoimen tehtävät sekä niihin liittyvät tulot ja menot siirtyivät hyvinvointialueille ja kunnallisveroprosenttia leikattiin 12,64 prosenttiyksikköä vuodelle 2023. Lisäksi mm. valtionosuuksiin tuli muutoksia.

Sosiaali- ja terveystoimi on siis vuoden 2023 alusta asti ollut Etelä-Karjalan Hyvinvointialueen (EKHVA) vastuulla. Vaaleilla valittu aluevaltuusto käyttää hyvinvointialueen ylintä päätösvaltaa. Hyvinvointialueen kanssa on vuoden aikana käyty useita neuvotteluita liittyen mm. uuden hyvinvointiaseman rakentamiseen ja sen vuokraukseen hyvinvointialueelle. Uuden aseman myötä Luumäellä todennäköisemmin säilyvät keskikokoisen hyvinvointiaseman palvelut.

Sosiaali- ja terveystoimen palveluiden siirryttyä hyvinvointialueen järjestettäväksi vastuu kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä säilyi kuitenkin kunnalla. Valtionosuuden lisäosaan voidaan vaikuttaa ns. Hyte-kertoimella. Kertoimen laskennassa käytetään 21 erilaista indikaattoria. Näillä arvioidaan miten kunta toimii asukkaidensa terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Luumäen väestöpainotettu Hyte-kerroin vuonna

2023 oli 0,94, joka oli koko maan keskiarvoa (0,67) parempi, mutta jäi kuitenkin useimpien ympäröivien kuntien kertoimia huonommaksi.

Hyvinvointikertomuksessa vuodelta 2023 on raportoitu hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi tehdyistä toimenpiteistä ja saaduista tuloksista. Parantamisen varaa Luumäellä on mm. koululaisten ja nuorten liikkumisessa, joka jää maan keskiarvon alle. Koululaisten ruokailutavat ovat huonontuneet ja terveeksi kokee itsensä aiempaa harvempi. Valitettavasti tuloksista on tulkittavissa myös, että huumeiden hankkiminen on aiempaa helpompaa ja tupakointi vähän lisääntynyt. Matalaa itsetuntoa tai yksinäisyyttä kokee myös aiempaa useampi lapsi ja nuori.

Koululaisten harrastusmahdollisuuksia parantamaan on Luumäellä onneksi otettu käyttöön harrastamisen Suomen malli, ja ainakin osa nuorista kokee muuta maata vähemmän henkistä väkivaltaa ja aiempaa vähemmän kiusaamista. Valtaosa nuorista kokee myös, että heillä on mahdollisuus keskustella aikuisen kanssa vaikeista asioista. Yhtenä tulevana haasteena hyvinvointityössä onkin sen varmistaminen, että kaikki nuoret voidaan kohdata ja tavoittaa. Harvaan asutussa kunnassa on yhtä lailla haasteena ikäihmisten tavoittaminen ja syrjemässä asuvien kulkeminen harrastuksiin.

3.4 Rakentaminen

Merkittävimmät rakennushankkeet ovat olleet valokuituverkko, Joukolan kunnostaminen, jäähalli, uusi hyvinvointiasema ja Suurikankaan tuulivoimapuiston kaavoitus. Valokuituverkkoa on laajennettu ja kunta on osallistunut siihen suunnitellulla panoksella. Joukolan katto- ja julkisivukorjaus valmistui syksyllä. Jäähallin korjaamisesta on keskusteltu pitkään, mutta vasta joulukuussa valtuusto äänesti korjaamisen puolesta; itse työ jää seuraaville vuosille. Valtuusto hyväksyi esisopimuksen hyvinvointiaseman rakentamisesta 27. helmikuuta 2023 ja puoli vuotta myöhemmin aloitetun uuden hyvinvointiaseman rakentaminen valmistuu syksyllä 2024. Hyvinvointiasemalle oli budjetoitu vain suunnitteluvaihe ja rakentaminen oli tarkoitus yhtiöittää, joten budjetti ylittyi noin kaksinkertaisena; tämä on toki lähinnä kuriositeetti, joka toisaalta osoittaa "luovasti" toimimista strategian mukaisesti.

Jo keväästä 2022 alkanut energiamurros maakaasun korvaamiseksi johti toisen kotimaisella energialla toimivan lämpövoimalan rakentamiseen. Projekti toteutettiin kuntastrategian luonnehdinnan mukaisesti "luovasti, lämmöllä ja laadulla" - jopa niin luovasti, että laitos saatiin käyttöön vuoden 2023 alun pakkasille.

Suurikankaan tuulivoimapuiston kaavahanke on edennyt edellisen vuoden päätösten mukaisesti ja kaavoitus jatkuu vuoden 2024 puolella.

Kunta päätti myös käynnistää kaavoituksen Palanutkankaan Exilionin aurinkovoimalahankkeesta. Itse kaavoitus jäi vuodelle 2024.

Kokonaisuutena rakentamisen osalta voidaan todeta, että talous on pysynyt hyvin budjetin rajoissa. Rakentaminen on myös perustunut valtuuston päätöksiin ja tukenut kunnan strategiaa.

3.5 Ympäristö

Ympäristölautakunnan toimintakate jäi merkittävästi talousarviota suuremmaksi. Ympäristölautakunnan toiminnan tuotot, mukaan lukien sekä maksutuotot että tuet ja avustukset, ylittivät merkittävästi alkuperäisessä talousarviossa esitetyt tuotot. Osaltaan hyvään toimintakatteeseen vaikutti talousarviota pienemmät toimintakulut. Henkilöstökulut jäivät pienemmiksi ja erityisesti muiden palvelujen ostot jäivät merkittävästi ennakoitua pienemmiksi.

Ympäristölautakunnalla on yhä kirittäväää sille asetettuihin tavoitteisiin nähden. Ympäristölautakunnalle on asetettu kaksi kuntastrategiaan pohjautuvaa toiminnallista tavoitetta. 1) Resurssien riittävyyden varmistaminen ja 2) viranomaistoimintaan liittyvien materiaalien arkistointi ajan tasalle. Molempien tavoitteiden saavuttamisessa on edetty, henkilöstöresursseja kasvattamalla, toimintaa tehostamalla, työnkuvia laajentamalla ja hankkimalla riittävää koulutusta. Mittareiden perusteella voidaan sanoa, että tavoitteisiin on päästy hyvin, jopa kiitettävästi.

3.6 Investoinnit

Kunnalla on vireillä useita merkittäviä investointeja, jotka tukevat kuntastrategiaa. Uusi hyvinvointiasema, valokuituverkko ja sen laajentaminen, Joukolan katto- ja julkisivukorjaus ovat suuria, mutta kunnan elinvoimaisuuden kannalta merkittäviä investointeja. Lisäksi kunnan tytäryhtiö Luumäen Energia Oy:lle valmistui uusi hakelämpölaitos Kivimäkeen korvaamaan maakaasua kotimaisella hake-energialla.

On kuitenkin huolta herättävää, että investoinnit strategian toteuttamiseksi ja kunnan infrastruktuurin korjausvelan pienentämiseksi joudutaan kattamaan lainarahalla tai omaisuutta myymällä.

4. Arviointikertomuksen allekirjoitus

23.5.2024

Luumäen kunnan tarkastuslautakunta

Mari Obeng, varapuheenjohtaja

Virpi Kosonen, jäsen

Seikku Kaita, jäsen

Johannes Pohjala, Jäsen

Tarkastuslautakunta jättää arviointikertomuksen vuodelta 2023 valtuustolle käsiteltäväksi ja esittää, että valtuusto pyytää arviointikertomuksessa esitetyistä havainnoista hallituksen selvitykset niin, että ne voidaan käsitellä valtuustossa 31.12.2024 mennessä ja toimittaa selvitykset myös tarkastuslautakunnalle.